

EXPO 2027 İZMİR

TEKNİK

DEĞERLENDİRME

RAPORU

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu

Aralık, 2025

Uluslararası Bahçe Bitkileri Üreticileri Birliği (AIPH) onayıyla C Kategori statüsünde “Tek Sağlık” temasıyla 16.04.2027 - 02.05.2027 tarihleri arasında İnciraltı Kent Ormanı’nda düzenlenecek olan EXPO 2027’ye ilişkin “EXPO 2027 İzmir Paydaş Çalıştayı”; İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından 03.11.2025 tarihinde Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür Merkezi’nde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayı birinci oturumunda, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Cemil Tugay, Genel Sekreter Yardımcısı Halit Çelik ve Proje Sorumlusu Selçuk Aksoy tarafından EXPO 2027 İzmir’in İnciraltı Çakalburnu Lagünü civarında, minimum 8 katılımcı ülke ve 100.000 m²’lik alanda gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

İkinci oturumda ise İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi Üyesi, Peyzaj Y. Mimarı Elvin Sönmez moderatörlüğünde Prof. Dr. Yusuf Kurucu, Prof. Dr. Serdar Gökhan Şenol, Prof. Dr. Erhan Vecdi Küçükerbaş, TMMOB İzmir İKK Sekreteri Aykut Akdemir ve Ödemiş Bademli Fidancılık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi YK Başkanı Hurşit Nallı’nın konuşmacı olduğu panel gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay, 12 çalışma grubunun farklı başlıklar altında değerlendirmeler yapması ile son bulmuştur.

Çalıştaya TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu bünyesinde ilgili meslek odaları olarak katılım sağlanmış olup teknik değerlendirmelerimiz ve tespitlerimiz aşağıdaki gibidir:

A. EXPO SÜRECİ

Diğer fuarlardan farklı olarak organizasyonun belirli bir tema çerçevesinde gerçekleştirildiği EXPO fuarlarına ilişkin en önemli başlıklardan biri de kuşkusuz yer seçimidir. Söz konusu fuarlara ilişkin yer seçiminde; kenti bütüncül şekilde ele almak, kentin doğal eşiklerini ve koruma alanlarını tespit etmek ve ilgili akademik, teknik ve bilimsel katkılarla kurulan katılımcı bir anlayışı benimsemek esastır.

Kentimizde EXPO süreci ilk kez, 2006 yılında 2015 tarihli EXPO’ya adaylık gündemi ile başlamıştır. Bu ilk adaylık sürecine yönelik yer seçimi; kentimizin en önemli doğal alanlarından biri olan İnciraltı bölgesi olarak belirlenmiş ve akabinde meslek odaları olarak tarafı olduğumuz bir dizi tartışma süreci başlamıştır.

İnciraltı’nda gerçekleştirilmesi hedeflenen EXPO 2015’e “*Daha İyi Bir Dünya İçin Yeni Yollar ve Herkes İçin Sağlık*” teması ile İzmir adına aday olunmuş ancak Paris’te Le Bureau International des Expositions (BIE) (Uluslararası Sergiler Bürosu) tarafından düzenlenen oylamayı Milano kazanmış ve 2015 EXPO fuarı “*Gezegeni Beslemek, Yaşam İçin Enerji*” teması ile Milano’da gerçekleştirilmiştir.

İlerleyen yıllarda ise benzer bir yaklaşım ve karar alma süreci ile bu kez de 2020 EXPO adaylığı için ilgili mevzuatlar ve alanın doğal nitelikleri

tamamen göz ardı edilerek İnciraltı bölgesi, söz konusu adaylığın mekanı olarak belirlenmiştir. Bu süreçte, İzmir’de yapılması kesinleşmemiş olan 2020 EXPO fuarı için “özel yasa” çıkarılmış, 15.06.2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan “2020 İzmir EXPO Alanı Hakkında 6324 sayılı Özel Kanun” ile 2020 yılında gerçekleştirilecek EXPO için seçilen alanın ve çevresinin planlama ve imar uygulamalarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi hedeflenmiştir. Ancak söz konusu Kanun; 17.08.2011 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanan 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planını dayanak alan, alanın yapılaşmasını temel alan imar koşullarını belirleyen bir içerik barındırmaktadır.

Kanunun 2. maddesinde EXPO alanı *“İzmir ili, Balçova ilçesinde yer alan İzmir-İnciraltı Turizm Merkezinin İnciraltı kesiminde 17/08/2011 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanan 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında büyük kentsel yeşil alan olarak planlanan ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 18.maddesi kapsamında düzenleme ortaklık payı ile elde edilecek alan ve ekli krokide sınır ve koordinatları gösterilen alan”* olarak tariflenmiştir.

İnciraltı Turizm Merkezi İnciraltı Kesimi Çevre Düzeni Planı Revizyonlarının iptali istemiyle TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi tarafından açılan davalar sonucunda Danıştay 6. Dairesi’nin 14.11.2012 günlü, E:2011/7623 sayılı ve 14.11.2012 günlü, E:2012/1192 sayılı kararları ile Koruma Bölge Kurulu görüşü alınmadan onaylanan söz konusu çevre düzeni planı revizyonlarının hukuka uyarlılığı bulunmadığından yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda yürütmeyi durdurma kararı alınan çevre düzeni planları nedeniyle, yürürlükteki koruma amaçlı imar planları ve EXPO Yasası da tartışılır hale gelmiştir.

Uluslararası Sergiler Bürosu’nun (BIE) 27 Kasım 2013’te gerçekleştirilen genel kurulunda EXPO 2020 için Dubai ev sahibi olarak seçilmiş ve EXPO 2020 Fuarı, *"Birleşen Düşünceler, Geleceği Yaratmak"* teması ile Dubai’de gerçekleştirilmiştir.

2020’li yıllar ile birlikte ise İzmir’in 2026 Uluslararası Bahçe Bitkileri EXPO’suna (Botanik EXPO) adaylığı Uluslararası Bahçe Bitkileri Üreticileri Birliği (AIPH) Genel Kurulu’nda oy birliğiyle kabul edilmiş ve *"Uyum İçinde Yaşamak - Living in Harmony"* ana temasıyla gerçekleştirilecek EXPO fuarının yer seçimi için Konak İlçesi, Yeşildere Bölgesi belirlenmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde düzenlenecek olan Botanik konulu EXPO 2026 Fuarı için İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından Yeşildere Bölgesi’nde imar planı değişiklikleri ve akabinde de kamulaştırmaya ilişkin iş ve işlemler gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Yeşildere Bölgesi Botanik EXPO Plan Onama ve Etaplama Sınırları - 2017 ve 2025 Tarihli Google Earth Uydu Görüntüleri

2024 tarihli yerel seçimler sonrasında Botanik EXPO 2026 bir yıl ötelenmiş ve yeri değiştirilerek Uluslararası Bahçe Bitkileri Üreticileri Birliği (AIPH) ile yapılan görüşme sonucunda, İnciraltı Kent Ormanı, Botanik EXPO C kategorisi için EXPO alanı olarak seçilmiştir.

B. KATILIMCI SÜREÇ

Kentsel planlamada katılım; yerel yönetim, merkezi yönetim, yerel halk, sivil toplum, akademi ve meslek odaları gibi pek çok aktörün paydaş olduğu, kentsel mekana veya ilgili bir projeye/sürece dair fikirlerini beyan ettiği ve sağlanabiliyor ise bir konsensüs oluşturulan iletişimsel bir yöntemdir. Bu yöntemde; kamu yararını esas almak, paydaşların sürecin tümüne katılımına imkan tanıyan araçlar geliştirmek ve eşit temsiliyet hakkını gözetmek esastır.

Özellikle EXPO fuarlarında olduğu gibi kentin bütününe etkileyen, dolayısıyla kent hakkı çerçevesinde söz hakkının ve ilgili paydaşların çok olduğu projelerde katılımcı süreçlerin yürütülmesi daha da önem arz etmektedir.

Bu ölçekteki uluslararası etkinliklerin hazırlık aşamasında ve yer seçiminde; “kentin bütüncül şekilde ele alınması”, “alternatif alanların çok ölçütlü değerlendirme ile karşılaştırılması”, “ekolojik ve çevresel etki değerlendirmesi yapılarak taşkın, deprem, habitat, koruma statüsü, biyoçeşitlilik risklerinin incelenmesi”, “planlama sürecinin şeffaf ve paydaş katılımına açık olması”, “yer seçiminin teknik uygunluğunun belgelendirilmesi” ve “jeoloji, ekoloji, ulaşım, altyapı, güvenlik gibi çoklu kriterlerin değerlendirmesi” esas alınmalıdır.

Ancak EXPO 2027'ye ilişkin katılım süreci bu gerekliliklerden uzak bir şekilde, yer seçimi yapıldıktan sonra gerçekleştirilmiş ve EXPO 2027'nin İnciraltı'nda gerçekleştirileceğine ilişkin karar, kamuoyuna ve mesleki paydaşlara sonuç odaklı bir açıklama olarak iletilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi web sitesinde paylaşılan duyurular ve basına yansıyan haberler ile haberdar olunan süreç ile ilgili olarak katılım temelli tek çalışma, 03.11.2025 tarihinde gerçekleştirilen EXPO 2027 İzmir Paydaş Çalıştayı olmuştur.

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu ve bağlı odaları uzun yıllardır İnciraltı bölgesinde; kamu yararını göz ardı eden, bilimsel ve teknik gerekçeleri esas almayan, rant odaklı girişimler karşısında Anayasa, kanun ve yönetmeliklerin meslek odalarına tanımladığı görev ve yetkiler kapsamında kamu yararını, doğa yararını, bilimi ve tekniği odağına alarak kamu yararına ve hukuka aykırı her türlü iş ve işlemin karşısında mücadele ederek İnciraltı Bölgesi'nin bütüncül bir ekosistem olduğunu ve bütüncül şekilde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Ayrıca kentimizde EXPO sürecinin gündem olduğu ilk günden bugüne dek, EXPO biçimindeki uluslararası organizasyonların dezavantajlarını, özellikle yer seçimi yapılan alandaki mekansal, sosyal dönüşüm ve korunması gereken alanlar üzerindeki etkisi bağlamında ele alarak İnciraltı Bölgesi'nin seçilmesinin ilgili mevzuata ve koruma ilkelerine aykırı olduğunu dile getirmiştir.

Ancak bilimsel görüşlerimize, ürettiğimiz teknik raporlara, yaptığımız açıklamalara rağmen geldiğimiz süreçte İnciraltı Bölgesi'nin tekrar EXPO alanı olarak belirlenmiş olması açıkça mesleki, teknik ve bilimsel görüşlerimizin görmezden gelinmesi anlamını taşımaktadır. Bu doğrultuda da EXPO 2027 için izlenen bu yöntemin esas yürütülmesi gereken tartışmalardan kaçınılarak yalnızca üretilen bir projeye hapsedilmesi; hem sürecin katılımcı olmaktan uzak olduğunu hem de bir rıza inşasına temellendiğini açıkça göstermektedir.

Bununla birlikte İzmir'de tıpkı Basmane Çukuru, Konak Meydanı, Kordon, Kültürpark ve Gediz Deltası gibi kent mücadelesine konu olan ve yıllardır süregelen hassas mücadele alanlarından birisinin de İnciraltı Bölgesi olduğu bilinmektedir. Gerek yerel idarelerin gerek merkezi idarelerin bu alanlara dair geliştireceği politikaların süregelen hassasiyeti gözetmediği ve karar geliştirmeden önce bu konuda mücadele eden aktörlerden görüş almadığı durumda ise söz konusu alanlara dair alınan müdahale kararları toplumsal ve hukuki mücadelelere konu olmaktadır.

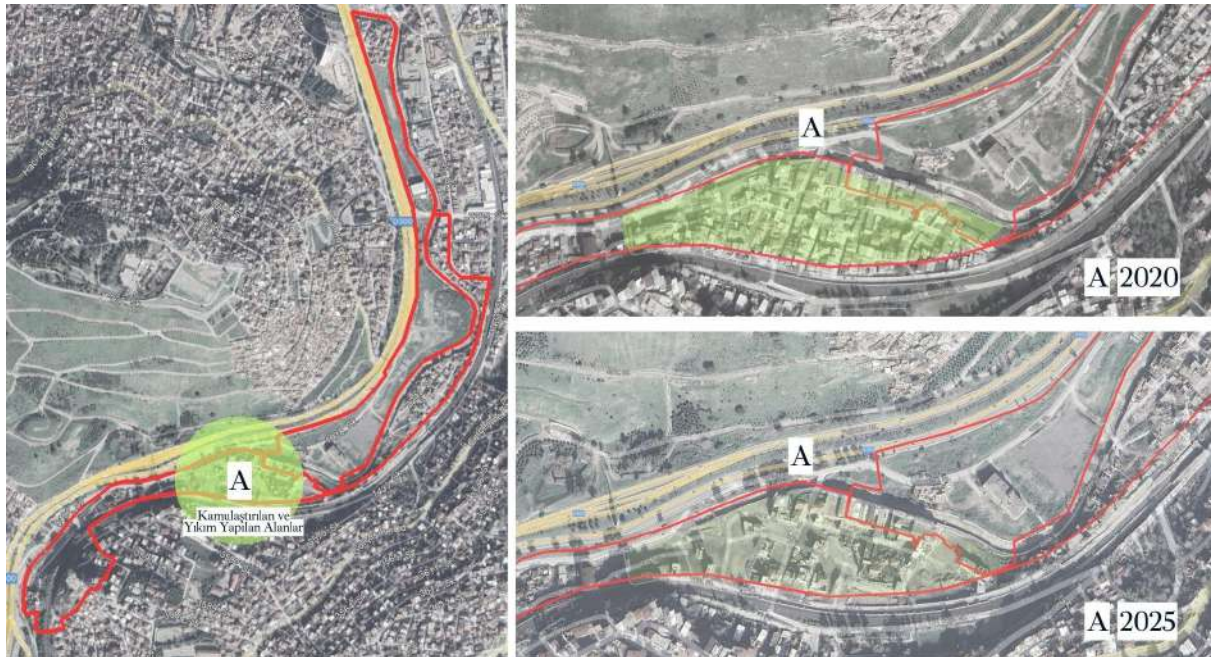
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin İzmir'de kent mücadelesinin hassas alanlarından olan İnciraltı'na dair EXPO etkinliğine yönelik yer seçim kararı alması ve yer seçim kararının ardından projenin detaylarını değerlendirmek

üzere TMMOB'u ve ilgili diğer paydaşları çalışmaya davet etmesi; katılımcı bir yaklaşım gözetilmediğini gösterdiği gibi yaşanacak toplumsal tepkinin ve hukuki süreçlerin de gözetilmediğini göstermektedir.

C. YER SEÇİMİ

2022 yılında, Botanik EXPO 2026'nın "*Living in Harmony*" (Uyum İçerisinde Yaşam) temasıyla İzmir'de yapılmasına karar verilmiş olup ilk etapta, Pınarbaşı Yarış Pisti'nde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Ancak ilerleyen süreçte bu alandan vazgeçilmiş ve Yeşildere Bölgesi'nde, Atatürk Maski'nden başlayarak Meles Çayı boyunca çevredeki yapıların istimlak edilmesi ile oluşturulacak alanda gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Meles Çayı boyunca 3.700 m uzunluğunda ve 100 ha büyüklüğünde bir alanda 01.05.2026 - 31.10.2026 tarihleri arasında 6 aylık süre zarfında gerçekleştirilmesi öngörülen Botanik EXPO 2026 ile ilgili hazırlıklar kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından imar planı değişiklikleri ve kamulaştırma çalışmaları yürütülmüştür.

Şekil 2. Yeşildere Bölgesi Botanik EXPO Kamulaştırılan ve Yıkım Yapılan Alanlar - 2020 ve 2025 Tarihli Google Earth Uydu Görüntüleri

Yeşildere Bölgesinin kullanım kararlarının yeniden düzenlenmesine yönelik 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin 09.05.2022 tarihli ve 05.518 sayılı kararı ile, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği ise 09.05.2022 tarihli ve 05.519 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediye Encümeninin 22.12.2022 tarihli ve 1132 sayılı kararı ile de söz konusu bölgede İzmir Büyükşehir Belediyesince projelendirilen "Melez Rekreasyon Alanı" kapsamında, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında "Park, Yeşil Alan, Otopark ve Yol Güzergahı"na isabet eden taşınmazların 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamulaştırma işlemlerine başlanılmasına karar verilmiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi web sitesinde yer alan 07.12.2023 tarihli haberde¹ kamulaştırması tamamlanan 76 binanın yıkımının tamamlandığı ve 20 binanın ise yıkımının devam ettiği belirtilmiştir.

Şekil 3. Yeşildere Bölgesindeki Yıkım Çalışmalarına İlişkin Görüntüler (Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi)

2024 yerel seçimleri sonrasında; kamulaştırma çalışmalarının ve hazırlıkların yetismeyeceği öngörülerek etkinlik 2027 yılına ertelenmiş, daha sonra ise kamulaştırmalar ile ilgili hukuki süreçler nedeni ile yer değişikliğine gidileceği kamuoyu ile paylaşılmıştır. Öte yandan yukarıda ifade edilen açıklamalar ve alanın değişimini gösteren uydu görüntülerinden anlaşılacağı üzere kamulaştırma işlemlerinin azımsanmayacak oranda tamamlandığı anlaşılmaktadır. Botanik EXPO C kategorisi için kapalı alan gereksinimi olan 6000 m² büyüklüğün bu alanda karşılanıp karşılanamayacağı, kamulaştırma işlemlerinin hangi aşamada olduğu, işlemlerin tamamlandığı kısmın EXPO 2027 için değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususları ise kamuoyu ve ilgili paydaşlarla tartışılmamıştır. Bununla birlikte yine Botanik EXPO için yer seçilen Yeşildere Bölgesinde alana ulaşım amacıyla İZBAN İstasyonu yapımı için kamu kaynakları harcanmıştır.

¹ <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/expo-alaninda-yikimler-basladi-/49553/15>

Botanik EXPO alanı için yapılan kamulaştırmalar, yapılan altyapı ve ulaşım yatırımları, süren davalar ve Botanik EXPO amacıyla kamulaştırma davalarının Botanik EXPO alanının değişmesi nedeniyle kaybedilmesi ihtimali ve ortaya çıkması muhtemel kamu zararının boyutları dikkate alınmadan, kamuoyunda tartışılmadan, meslek örgütlerinden görüş alınmadan yer seçim kararı değiştirilmiştir.

Gelinen noktada; Botanik EXPO 2027 için kentimizin en önemli doğal alanlarından biri olan İnciraltı Bölgesi'nde Kent Ormanı ve Çakalburnu Lagünü çevresi tercih edilmiştir.

İnciraltı Bölgesi; Çakalburnu Lagünü, Kent Ormanı, barındırdığı kuş ve deniz canlısı habitatı, florası, faunası, tarımsal niteliği ve doğal sit karakteriyle bütüncül bir ekosistem niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda, bölgede gerek lagünde gerek kent ormanında gerekse de tarım alanlarında yapılacak herhangi bir müdahale alanın tümünü etkileyecek nitelikte olup tekil müdahaleler olarak ele alınamaz.

Çakalburnu Lagünü; ülkemizin mahalli öneme sahip sulak alanlarından birisi olup sulak alanların korunması ve sürdürülebilir kullanımını sağlamayı amaçlayan uluslararası Ramsar Sözleşmesi (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme) kapsamında tanımlanarak korunması gereken bir alandır. Alanın kuş popülasyonu üzerine yürütülen Yüksek Lisans çalışmasında (N.Civaş, 2001) 2001 Çakalburnu Lagünü'nde (Balçova-İzmir) 2000-2001 yılları arasında sürdürülen gözlemler sonucunda 44 değişik kuş türü tespit edilmiş ve gözlenen türlerden 24'ünün yerli, 7'sinin kış göçmeni, 12'sinin yaz göçmeni ve 1'inin transit geçen türler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu alanın deniz kenarında olması, etrafının geniş ve güneşli olması birçok canlı için ev sahipliği yapmasını sağlamaktadır.

Aynı zamanda Çakalburnu Lagünü, yalnızca su yüzeyinden ibaret bir doğal varlık değil; çevresindeki kıyı kumulları, halofitik bitki toplulukları, dere yatakları, geçici bataklıklar ve yarı doğal tarım alanlarıyla birlikte ekolojik bütünlüğü olan bir sistemdir. Bu sistemin korunabilmesi, yalnızca merkezdeki lagünün değil, onunla ilişkili tüm tampon alanların birlikte değerlendirilmesiyle mümkündür. Çünkü ekolojik bağlantısallık; canlı türlerinin hareketini, genetik çeşitliliğin sürdürülmesini, doğal döngülerin devamını ve en önemlisi ekosistem hizmetlerinin (taşkın kontrolü, karbon sekestrasyonu, mikroiklim düzenlemesi) sürdürülebilirliğini sağlar.

Sulak alanların işleyişinin, sadece sulak olarak adlandırılan suyun ve tuzcul bitkilerin yer aldığı alan özelinde değerlendirilmesi mümkün değildir.

Çünkü sulak alanların yakın çevrelerinin taşıdığı riskler geçirgen bir şekilde sulak alanlara da etki etmektedir.

Kent Ormanı da Çakalburnu Lagünü'nü çevreleyen, lagünün tampon bölgesi olarak işlev gören ve ekosistem sürekliliği açısından kritik önemdeki bir yeşil altyapı ögesidir.

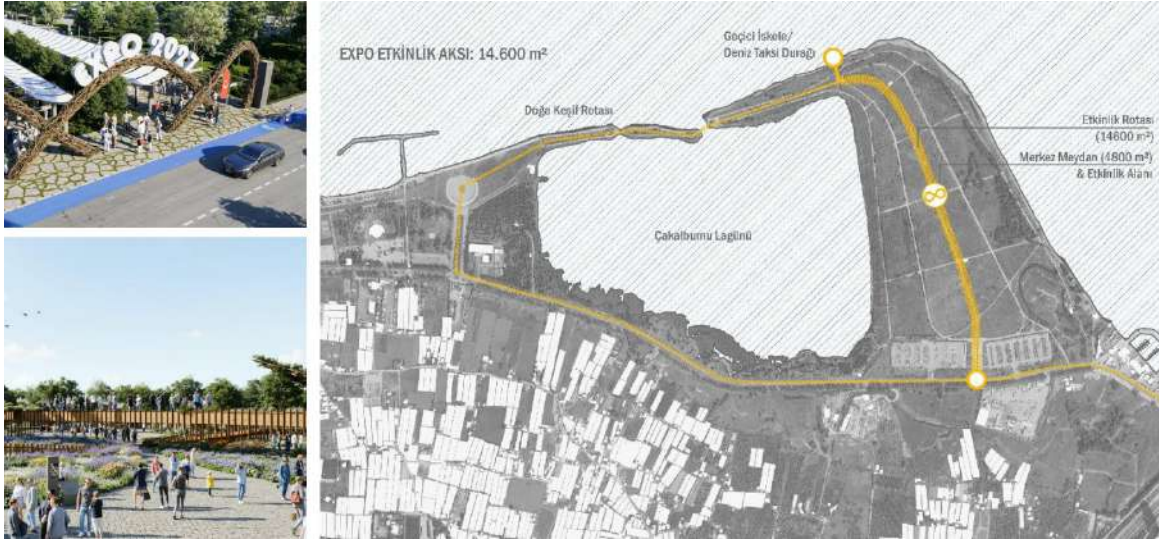
Ekolojik eşiklerin ve taşıma kapasitesinin düşük olduğu bir peyzaj karakteri taşıyan İnciraltı Bölgesi'nde EXPO gibi yüksek ziyaretçi potansiyeli olan bir organizasyon hedeflenmesi kuş habitatı, toprak-su döngüsü ve kıyı ekosistemlerinin sürdürülebilirliği başta olmak üzere pek çok risk taşımaktadır.

EXPO 2027'nin İnciraltı Bölgesi'nde Gerçekleşmesi Durumunda Yaratacağı Tehditler:

- Çakalburnu Lagünü'nün çevresinde yaratılacak fiziksel müdahaleler ve sirkülasyon kaynaklı riskler geçirgen bir şekilde lagüne de etki edecektir.
- İzmir Körfezinin bütününde olduğu gibi Çakalburnu Lagünü de kirlilik açısından son derece hassas durumdadır. EXPO organizasyonu lagün ve yakın çevresinde kirliliğe ve tahribata neden olacaktır.
- İnciraltı Bölgesi özellikle Çakalburnu Lagünü ile olan bağlantısı nedeniyle çok önemli bir kuş yaşam alanıdır. Birçok bilimsel araştırma ve raporda da yer aldığı üzere alanın göçmen kuşlar için duraklama, üreme ve beslenme fonksiyonları taşıdığı bilinmektedir. Tüm bu sebeplerden ötürü EXPO gibi bir faaliyetin bu alanda yer seçmesi kentin en kırılgan ekosistemlerinden biri olan kuşları doğrudan tehdit edecektir. İnşaat makineleri, zeminde gerçekleştirilen ağır ekipman çalışmaları ve yüksek ziyaretçi yoğunluğu; kuşların göç rotalarını, dinlenme davranışlarını ve üreme başarılarını olumsuz etkileyecektir.
- Geçici yollar, bariyerler, platform yapılar kuşların uçuş rotalarını, iniş/konma alanlarını ve yiyecek bulma davranışlarını bölerek habitat bütünlüğünü bozacaktır.
- Yapım sürecinde ve EXPO sırasında oluşacak gürültü/ışık kirliliği ve artan insan varlığı, hassas türlerin alanı terk etmesine veya stres altına girmesine yol açacaktır.
- Botanik EXPO 2027 kapsamında alan içinde planlanan geçici yapı kurulumları, altyapı çalışmaları, ulaşım hatlarının iyileştirilmesi, servis yolları açılması ve ziyaretçi yönlendirme düzenlemeleri; bölgenin

mevcut flora ve fauna yapısı üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler yaratacaktır.

- Sulak alan çevresindeki bataklık-zemin geçiş zonları amfibiler için kritik öneme sahiptir. İnşaat süreci bu mikrohabitatlarda; yumurtlama alanlarının yok olmasına, göç koridorlarının kesilmesine, geçici su birikintilerinin kurumasına neden olacaktır.
- Yapım sürecinde meydana gelecek toprak sıkışması, kök zonunda su rejiminin değişimi, kazı-dolgu hareketleri, geçici yollar için yapılan yüzey müdahaleleri alanın bitki varlığında geri dönüşü mümkün olmayan zararlar verecektir.
- Sulak alanların çevresindeki bitki topluluklarının büyük bölümü hidrolojik sürekliliğe bağlıdır. Alan içindeki yapılaşma kaynaklı mikro-drenaj değişimleri, bu bitki türlerinin yaşam koşullarını doğrudan olumsuz etkileyecektir.
- Doğal bitki örtüsü ve toprak yapısının tahribatı sonucunda kuşlar için önemli üreme alanı oluşturan deniz börülceleri ve sazlıklar ciddi oranda popülasyon kaybı yaşayacaktır. Suyu filtreleyen bitki türlerinin kaybıyla da kuşların beslendiği balık türleri azalacak, sulak alanda barınan ve beslenen flamingo, mahmuzlu kız kuşu gibi kuş türleri de bu durumdan doğrudan etkilenecektir.
- Toprak sıkışması, kazı ve yüzey soyulması gibi uygulamalar; makro ve mikro toprak canlılarının yok olmasına, besin döngüsünün bozulmasına, toprak kalitesinin sürdürülebilirliğini kaybetmesine yol açacak, bu durum ise bitkisel örtü restorasyonunu zorlaştıracaktır.
- Sergi alanlarındaki faaliyetler ve ziyaretçilerden kaynaklı atıklar, su kullanımı ve atık sulardan kaynaklı kirlilik riski bulunmaktadır.
- Ulaşım kaynaklı emisyonlar ve gürültü ile alanın gece kullanımına yönelik ışıklandırma yapılması bölgedeki farklı canlı türlerini olumsuz etkileyecektir.
- Her ne kadar kalıcı bir yapı planlanmadığı belirtilse de alan düzenlemesi ve geçici yapıların hazırlanması aşamasında kullanılacak malzemelerin taşınması, sahadaki kazı ve arazi düzenleme işlemleri, yapıların montajı safhasında oluşacak gürültü emisyonları ve atıklar alanda kirliliğe neden olacaktır.
- Etkinlik kapsamında geçici iskele kurulması ve deniz taksi ile ulaşım alternatifi lagüne zarar verecektir.
- EXPO gibi bir organizasyonun bu bölgede yapılması alanın bütünündeki yapılaşma baskısını yeniden gündeme getirecektir.

Şekil 4. Proje Görüntüleri (Kaynak: EXPO 2027 İzmir Web Sitesi)

EXPO gibi uluslararası bir organizasyonun yer seçimi, yalnızca fiziksel kapasite değil; ekolojik hassasiyetler, planlama ilkeleri, koruma statüleri, altyapı yeterliliği gibi çok boyutlu kriterler üzerinden ele alınmalıdır.

Kentte EXPO fuarı için halihazırda belirlenmiş, imar planı değişiklikleri hazırlanarak onaylanmış, kamulaştırma süreçleri yürütülerek kamu kaynakları ayrılmış bir alan olmasına karşın bu alanda yürütülen çalışmalar tamamen göz ardı edilerek mutlak korunması gereken hassas ve bütüncül bir ekosistem alanının seçilmesi herhangi bir bilimsel ve teknik gerekçeye dayanmamakta ve kamu yararını esas almamaktadır.

Ayrıca, yer seçimine ilişkin alternatif alan çalışmaları, karşılaştırmalı analizler, GZFT değerlendirmeleri gibi planlama kararlarının temelini oluşturan çalışmalar yapılmamıştır. Bu bağlamda yer seçimi kararı, uluslararası EXPO hazırlık normlarıyla da uyum göstermemektedir.

EXPO organizasyonunun, seçilen alanda yarattığı mekansal ve sosyal dönüşüm üzerine teknik değerlendirme yapılması gerekliliği ortadadır. İnciraltı Kent Ormanı ve Çakalburnu Lagünü kentin önemli doğal alanlarından biri olmasının ötesinde, Balçova 21. Grup Doğal Sit Alanında önemli bir eşik olarak görülmektedir. İzmir 1 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 01.07.1999 tarih, 8050 sayılı kararı ile tescillenen, daha sonra 17.12.2002 tarih, 10168 sayılı kararı ile 1., 2. ve 3. Derece Doğal Sit Alanı olarak sit statüleri çeşitlendirilen ve son olarak Kurulun 15.02.2007 tarih, 2084 sayılı kararı ile genişletilerek bugünkü şeklini alan İnciraltı 1. Derece Doğal Sit Alanının; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlık Makamının 05.08.2024 tarihli Olur'u ile sit statüleri düşürülerek "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" ve "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı" olarak belirlenmiştir.

23.08.2025 tarihinde TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu olarak hazırladığımız “İnciraltı Bölgesi Sit Statüsü Değişikliğine İlişkin Teknik Değerlendirme Raporu”nda² kentimizin en önemli doğal alanlardan biri olmasına karşın hukuk dışı ve yapılaşma odaklı imar planı süreçleri ile taşıdığı doğal nitelikleri tamamen göz ardı edilen İnciraltı Bölgesi’nin, doğal sit statülerinde yapılan değişiklik ile yeni bir tehlike altında olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Sit statüsü değişikliği ve EXPO 2027 yer seçimi doğrultusunda hazırlanacak planlar; İnciraltı Kent Ormanı, Çakalburnu Lagünü ve çevresindeki tarım alanlarında yapılaşma baskısı oluşturacak ve alanın koruma-kullanma dengesini olumsuz etkileyecek bir süreç ile karşılaşmamıza neden olacaktır.

D. SONUÇ

Festivaller, sergiler, kongreler, uluslararası spor etkinlikleri, EXPO’lar, kültür/insan hakları/gastronomi/sağlık turizmi vb. “başkenti” gibi farklı ölçekteki etkinlikler ve markalaşma çabaları, kentsel alanları dönüştürme, geliştirme amacını taşıyan neoliberal şehircilik enstrümanlarıdır.

Düzenlendikleri alan ve çevrelerinde kentsel rantı artıran, gelişme ve dönüşme talebini tetikleyen, piyasa dinamikleriyle kamu idaresinin uzlaştığı durumda da maksadına hasıl olan, zaman zaman karar verici merciler tarafından bilinçli bir şekilde kullanılan kentsel stratejiler olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kentsel mekanda gerçekleşen bu tür etkinlik ve organizasyonlar bölgede bir çekim yaratmakta, söz konusu bölge ve çevresinde kentsel gelişmeye dönük müdahaleleri meşrulaştırmaktadır. İlk bakışta ilkesel olarak karşı çıkılamayacak olan bu organizasyonlar, “sorun” olarak tarif edilen alanlara dönük müdahaleyi kolaylaştıracak şekilde hegemonik söylemleri yaygınlaştırmakta ve müdahale için sivil toplumun rızasının inşa sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu bağlamda EXPO 2027 için seçilen İnciraltı Bölgesi; yaklaşık 40 yıldır farklı dönemlerde farklı biçimlerde (seçim vaadi, büyük ölçekli kentsel projeler, turizm merkezi alanı, EXPO, körfez tüp geçidi vb. yöntemlerle) yapılaşma talebinin kışkırtıldığı bir alan olmasına rağmen Çakalburnu Lagünü ve birlikte bir ekosistem oluşturduğu tarım alanları ve kent ormanı verilen kentsel mücadele sonucunda korunmuştur.

²İnciraltı Bölgesi Sit Statüsü Değişikliğine İlişkin Teknik Değerlendirme Raporu 23..08.2025 tarihinde yayımlanmıştır. Raporun tamamına [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Ancak müdahale arzusu günümüze kadar durmamış olup son olarak 2023 yılı genel seçimlerinin hemen öncesinde bölgede 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı onaylanmış olup yine verilen hukuki mücadeleler sonucunda iptal edilmiştir. Öte yandan bölgede 29.04.2025 tarihinde 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği onaylanmış olup alt ölçekli planların hazırlandığına ilişkin bilgiler de kamuoyunda tartışılmaktadır. Dolayısıyla bu denli tartışmalı ve korunması için mücadele edilen bir alanda Botanik EXPO'nun düzenlenmesinin yapılan imar planı çalışmalarına meşruiyet sağlamanın aracı olacağını ifade etmek gerekmektedir.

EXPO kapsamında "İnciraltı Kent Ormanı'nın zengin flora ve faunaya sahip hassas ekosisteminin bütünlük içinde korunmasının öncelikli olacağı, geçici yapıların, ekosistem değerini artıracak şekilde tasarlanacağı, EXPO alanının etkinlik sonrasında da kullanılacağı, doğa temelli çözümlerin hayata geçirileceği, döngüsel ekonomi prensiplerini uygulanacağı" belirtilse de EXPO süreci İnciraltı için önemli çevresel riskleri barındırmaktadır.

Şehir yerleşimine en yakın ve deniz kenarında kalan son doğal alan olan İnciraltı, İzmir Körfezi'nin bozulan ekosistemini dengelemeye yönelik önemli bir değer taşımaktadır. Çakalburnu Lagünü, İzmir kent merkezindeki iki önemli kentsel sulak alandan biridir. Körfez ile etkileşim halinde olan lagün, tuzlu su ekosistemini barındırmaktadır. Gerek zengin biyoçeşitlilik gerekse sağladığı ekosistem hizmetleri ile İzmir kenti için yüksek öneme sahiptir ve özenle korunmalıdır.

EXPO alanının Çakalburnu Lagünü'nün hemen yanında olması; lagünü etkinlik öncesi hazırlık ve etkinlik süresince meydana gelebilecek olumsuz etkilere açık bırakmaktadır.

Sonuç olarak;

İzmir Botanik EXPO 2027, ülkemizde daha önce düzenlenen EXPO etkinliklerinden süre ve alan olarak çok daha küçük ölçekte bir etkinlik olsa da yer seçimi açısından önemli riskler barındırmaktadır. Doğayı ve biyolojik çeşitliliği öne çıkaran bir EXPO'nun, doğrudan bir sulak alanın yanı başında planlanması ise etkinliğin teması ve amacı ile çelişmektedir.

Gerekli çevresel hassasiyetin gösterilmediği, kısa vadeli maliyetlerden kaçmanın tercih edildiği bir yaklaşımda; etkinliğin maliyetinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ekolojik olabileceğine dikkat çekmek isteriz.

Seçilen yerin ekolojik önemi ve hassasiyeti nedeni ile alandaki endemik türlerin ve flora-faunanın nasıl etkileneceği ilgili paydaşlarla kapsamlı bir şekilde değerlendirilmeli ve yer seçimine ilişkin karar bu değerlendirme süreçleri neticesinde tekrardan ele alınarak EXPO 2027 fuarı İnciraltı Bölgesi'nde gerçekleştirilmemelidir.

TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu

